

Stimuleren van Joint Attention bij zeer jonge kinderen met ASS – JASPER-training

M.E. Buruma, MSc, & E.M.A. Blijd-Hoogewys, MSc, PhD

m.buruma@inter-psy.nl

Introductie

Jonge kinderen met een autismespectrumstoornis (ASS) hebben problemen op het vlak van contact, communicatie, spel en emotieregulatie. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat vroeginterventie (behandeling bij kinderen < 4 jaar) leidt tot betere uitkomsten op langere termijn. Het vroeg stimuleren van joint attention (JA, gedeelde aandacht) in het bijzonder leidt tot betere taal-, communicatie- en sociale vaardigheden. Door in een vroeg stadium problemen te herkennen en te behandelen, kan de verdere ontwikkeling van het kind positief beïnvloed worden.

De JASPER-training (Joint Attention Symbolic Play Engagement & Regulation) richt zich op het bevorderen van JA, spel en emotieregulatie bij jonge kinderen. Ouders leren tijdens speelsessies met hun kind hoe zij JA en spelvaardigheden bij hun kind kunnen stimuleren. Ze leren hoe ze kunnen aansluiten bij de huidige vaardigheden van het kind en hoe ze deze vaardigheden verder kunnen uitbreiden. Indien nodig wordt aan ouders ook geleerd hoe zij hun kind kunnen begeleiden in het leren reguleren van emoties (zie Tabel 1).

De JASPER-training is in 2006 in Amerika ontwikkeld door Prof. dr. Connie Kasari en haar collega's (UCLA). In 2009 is deze voor de Nederlandse situatie vertaald door Marrit Buruma.

Vraagstelling

1. Is de naar de Nederlandse situatie vertaalde JASPER-training effectief bij zeer jonge kinderen met ASS?
2. Zijn verbeteringen in JA en spelvaardigheden vast te stellen?
3. Kan JA betrouwbaar gemeten worden?

Tabel 1: Thema's JASPER-training

- Kind stimuleren in initiatief nemen tot communicatie
- JA herkennen & hierbij aansluiten (initiatief kind)
- JA tot stand brengen (initiatief ouder)
- JA ondersteunen (timing & intensiteit)
- Omgeving optimaal inrichten
- Spelroutines aanleren & uitbreiden
- Omgaan met emotieregulatieproblemen
- Stimuleren van taalvaardigheden
- Psycho-educatie
- Generalisatie

Methode

Jonge kinderen met ASS van 2-4 jaar nemen deel aan de JASPER-training.

De training duurt gemiddeld 15 weken. Er zijn 10 speelsessies (30-45 minuten) en 5 nabesprekingsessies (60 minuten), iedere keer na 2 speelsessies.

Aan begin en einde van de JASPER-training vullen ouders de VSCG-vragenlijst (Vroeg Sociaal Communicatief Gedrag; Blijd-Hoogewys & Buruma, 2009) en de BICS (Beeldende Infant Communicatie Schaal; Blijd-Hoogewys & Buruma, 2009) in, als maat voor JA en ander vroeg sociaal-communicatief gedrag.

Alle speelsessies worden op video opgenomen en binnen de behandeling nabesproken met de betrokken ouders (tijdens de nabesprekingsessies). De interacties tussen ouder en kind worden gecodeerd door middel van Mediacoder. Een mediacodering is een tijdstip moment binnen een mediaopname waarop een bepaalde gebeurtenis plaatsvindt. Daarvoor dient een kwalitatief codeersysteem ontwikkeld te worden.

Resultaten

De datacollectie is gaande. Bij een kleinere groep (N=4) blijkt dat kinderen bij de nameting significant verbeterd zijn op 4 thema's van de VSCG ($p < .05$; oogcontact, emoties, volgen van oogbewegingen & iets laten zien) en op 2 thema's van de BICS ($p < .05$; initiëren van & reageren op JA).

Het kwalitatief codeersysteem ten behoeve van de mediacodering van de interacties tussen ouder en kind is ontwikkeld. Oorspronkelijk waren er 46 categorieën geformuleerd, op basis van theorie en klinische ervaring. Na pilot-onderzoek (scriptie) bleken meerdere categorieën onbetrouwbaar, onvoldoende te operationaliseren en/of lieten onvoldoende inter- en intra-variabiliteit zien. Het uiteindelijk kwalitatief codeersysteem bestaat uit 12 kind- en 3 ouder-categorieën (zie Tabel 2). Momenteel worden alle videobeelden van twee kinderen beoordeeld. Ook zal de inter-beoordelaarsbetrouwbaarheid van het kwalitatief codeersysteem bepaald worden.

Tabel 2: Coderingscategorieën

- Reageren op aanspreken	- Laten zien
- Kijken naar gezichten	- Geven
- Deelen plezier/richtten van lach	- Gebruik van lichaam van ander
- Volgen van wijzende vinger	- Symbolisch spel
- Blik volgen	
- Reiken	- Ouder bevindt zich op ooghoogte kind
- Wijzen	- Ouder houdt voorwerp onder eigen ogen
- Blikwisselen (triade)	- Ouder imiteert geluidjes

Discussie

De eerste resultaten zijn hoopvol en in lijn met bevindingen uit het buitenland met de JASPER-training (Kasari e.a., 2006, 2008, 2010, 2012, 2014; Stickles-Goods e.a., 2013).

Literatuur

- Blijd-Hoogewys, E.M.A., & Buruma, M.E. (2009). VSCG: Vragenlijst voor vroeg sociaal-communicatief gedrag. Groningen (ongepubliceerd document).
- Blijd-Hoogewys, E.M.A., & Buruma, M.E. (2009). BICS: Beeldende Infant Communicatie Schaal. Nederlandse vertaling van C. Delgado, P. Mundy, M. Venezia & J. Block (2003). PICS: Pictorial Infant Communication Scale. Groningen: ongepubliceerd document.
- Buruma, M.E. (2009). Handleiding JASPER-training. Nederlandse vertaling van C. Kasari, T. Paparella & A. Gulsrud (2006). Treatment manual: Teaching joint attention and symbolic play to toddlers with autism and their parents. Early interventions for children with autism. Groningen: ongepubliceerd document.
- Kasari, C., Freeman, S., & Paparella, T. (2006). Joint attention and symbolic play in young children with autism: a randomized controlled intervention study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 611-620.
- Kasari, C., Gulsrud, A., Freeman, S., Paparella, T. & Helleman, G. (2012). Longitudinal follow-up of children with autism receiving targeted interventions on joint attention and play. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 51, 487-495.
- Kasari, C., Gulsrud, A. C., Wong, C. Kwon, S. & Locke, J. (2010). Randomised controlled caregiver mediated joint engagement intervention for toddlers with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 40, 1045-1056.
- Kasari, C., Kaiser, A., Goods, K., Nietfeld, J., Mathy, P., Landa, R., Murphy, S., & Almirall, D. (2014). Communication Interventions for minimally verbal children with autism: A sequential multiple assignment randomized trial. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 53, 635-646.
- Kasari, C., Paparella, T., & Freeman, S. (2008). Language outcome in autism: Randomized comparison of joint attention and play interventions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 76, 125-137.
- Stickles-Goods, K., Ishijima, E., Chang, Y. & Kasari, C. (2013). Preschool based JASPER intervention in minimally verbal children with autism: Pilot RCT. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 43, 1050-1056.

INTER-PSY

